

PROGRAM AUTORSKI

„Model pracy z dzieckiem ze spektrum autyzmu niekomunikującym się werbalnie”

przeznaczony do realizacji w Zespole Szkół Specjalnych w Opolu dla uczniów z niepełnosprawnością sprzężoną – niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym i autyzmem w szkole podstawowej

Opracowała: mgr Agnieszka Reczyńska

Opole, 2023

1. Charakterystyka programu

Niniejszy program autorski pt. „Model pracy z dzieckiem ze spektrum autyzmu niekomunikującym się werbalnie” przeznaczony jest do pracy z dziećmi z niepełnosprawnością sprzężoną – z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym i autyzmem w szkole podstawowej. Fundamentalnym założeniem programu jest stworzenie środowiska edukacyjnego przyjaznego osobie z autyzmem w postaci klaryfikacji, strukturalizacji, uprzedzania i wizualizacji, jako znaczących czynników fizycznych wpływających na możliwość osiągnięcia równowagi emocjonalnej, co radykalnie sprzyja procesowi uczenia się. Program został napisany w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych. Sposób realizacji treści nauczania przedstawiony w programie oparty jest o kanał wizualny i mający na uwadze sposób myślenia tych osób. Dodatkowo to właśnie wizualne przedstawienie języka w postaci gestów, zdjęć, ikon, rysunków i obrazków słownych umożliwia osobom niewerbalnym skuteczną i efektywną komunikację z otoczeniem. Program ma charakter otwarty ze względu na specyficzny charakter edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, a także indywidualne tempo i zakres nauki każdego ucznia.

2. Cele kształcenia

Cele ogólne

Celem edukacji ucznia z niepełnosprawnością sprzężoną – niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym i autyzmem jest budowanie jego tożsamości, rozwijanie autonomii i poczucia godności, wdrażanie go do funkcjonowania społecznego oraz do rozumienia i przestrzegania norm społecznych, a w szczególności wyposażenie go – na miarę jego indywidualnych możliwości – w takie umiejętności i wiadomości, jak:

- ✓ umiejętność porozumiewania się z otoczeniem w najpełniejszy sposób poprzez wykorzystanie ustanowionych indywidualnych systemów komunikacyjnych AAC;
- ✓ maksymalna samodzielność w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych;
- ✓ zaradność w życiu codziennym, adekwatnie do indywidualnego poziomu sprawności i umiejętności oraz poczucie godności własnej i decydowania o sobie;
- ✓ uczestnictwo w różnych formach życia społecznego na równi z innymi członkami danej zbiorowości, znając i przestrzegając – adekwatnie do swoich możliwości – ogólnie przyjęte normy współżycia, zachowując prawo do swojej indywidualności;
- ✓ rozumienie na miarę swoich możliwości otaczające go zjawiska społeczne i przyrodnicze;
- ✓ nabywanie umiejętności i uczenie się czynności, przydatnych w przyszłym dorosłym życiu;
- ✓ posiadanie rzeczywistego obrazu samego siebie w oparciu o pozytywne poczucie własnej wartości oraz umiejętność dostrzegania swoich mocnych i słabych stron.

Cele szczegółowe

Uczeń:

- ✓ identyfikuje siebie na zdjęciu;

- ✓ posiada orientację płciową;
- ✓ posiada podstawowe informacje o sobie: dom, szkoła;
- ✓ wie, że jego ciało się zmienia;
- ✓ sygnalizuje za pomocą AAC głód i pragnienie;
- ✓ doskonaleni nakrywanie stołu do posiłku;
- ✓ doskonaleni sprzątanie ze stołu po posiłku;
- ✓ doskonaleni umiejętność zakładania i zdejmowania odzieży i obuwia;
- ✓ doskonaleni umiejętność przekazywania prośby o pomoc;
- ✓ doskonaleni umiejętność mycia i osuszania rąk;
- ✓ doskonaleni umiejętność przestrzegania zasad intymności podczas czynności higienicznych;
- ✓ doskonaleni zgłaszanie potrzeb fizjologicznych;
- ✓ doskonaleni samodzielne załatwianie potrzeb fizjologicznych;
- ✓ doskonaleni sygnalizowanie samopoczucia;
- ✓ doskonaleni umiejętność określania swojego miejsca w rodzinie;
- ✓ doskonaleni nazywanie członków swojej rodziny i rozumienie ich ról w rodzinie;
- ✓ nazywa pomieszczenia w domu i podaje ich funkcje;
- ✓ podaje rodzaje aktywności wykonywanych w domu;
- ✓ zna najbliższe otoczenie domu (np. park, ogród);
- ✓ zna i nazywa swoich nauczycieli;
- ✓ zna i nazywa rówieśników z klasy;
- ✓ rozróżnia swoje miejsce w klasie;
- ✓ doskonaleni umiejętność przestrzegania zasad panujących w klasie;
- ✓ zna i przestrzega strukturę dnia;
- ✓ zna rodzaje i funkcje pomieszczeń szkolnych;
- ✓ aktywnie bierze udział w uroczystościach i imprezach szkolnych;
- ✓ doskonaleni komunikowanie się za pomocą wspomagających i alternatywnych metod komunikacji – AAC;
- ✓ doskonaleni stosowanie form grzecznościowych w życiu codziennym za pomocą AAC;
- ✓ aktywnie bierze udział w czytaniu uczestniczącym;
- ✓ doskonaleni rozumienie przynależności do kraju, regionu, narodu;
- ✓ doskonaleni znajomość barw i symboli narodowych;
- ✓ doskonaleni rozpoznawanie pór roku i zjawisk im towarzyszących;
- ✓ poznaje świat roślin i zwierząt;
- ✓ doskonaleni rozpoznawanie pierwszych objawów przeziębienia;
- ✓ doskonaleni prawidłowe zachowanie się podczas wizyty u lekarza;
- ✓ poznaje różnego rodzaju sklepy;
- ✓ poznaje i korzysta z restauracji, kawiarni;
- ✓ poznaje i korzysta z biblioteki;
- ✓ doskonaleni umiejętność dostrzegania czynników i sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu;
- ✓ doskonaleni umiejętności zachowania się w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych;
- ✓ doskonaleni umiejętność rozpoznawania i rozumienia znaków drogowych;
- ✓ doskonaleni umiejętność spędzania czasu wolnego;
- ✓ doskonaleni umiejętność dokonywania wyboru z kim chce spędzać czas wolny.

3. Zasady organizacji pracy

Tworzenie środowiska przyjaznego osobie z autyzmem

- **Prawidłowa organizacja przestrzeni**
 - ✓ Uporządkowane otoczenie, pozbawione nadmiernej ilości bodźców.
 - ✓ Eliminowanie przedmiotów o potencjalnej funkcji autostymulacyjnej (np. zabawa włącznikiem światła – zamiana na włącznik światła na pilota).
 - ✓ Klaryfikacja przestrzeni w postaci podziału sali na miejsca związane z jedną czynnością i jedną funkcją (nauka, jedzenie, odpoczynek, zabawa).
 - ✓ Strukturalizacja w postaci planów aktywności.
 - ✓ Etykietowanie/uporządkowanie czyli „podpisywanie” za pomocą ikon, etykiet obiektów w najbliższej przestrzeni (np. toaleta, stół, krzesło, zabawki, książki, naczynia, artykuły plastyczne).

- **Wizualizacja**
 - ✓ Upředzanie – przygotowanie do zmiany (np. osoby prowadzącej lekcję, zmiany poza rutyną klasową, szkolną) w postaci wizualnego przedstawienia za pomocą zdjęć, ikon (PCS, piktogram, obrazek i rysunek słowny).
 - ✓ Pomoce wizualne w postaci: konkretów; zdjęć osób i przedmiotów; ikon PCS; piktogramów; bitów obrazkowych; etykiet; znaków graficznych wizualizujących treści słowne i edukacyjne; książeczek do czytania uczestniczącego; wizualnych sekwencji czynności samoobsługowych; wizualnych skryptów zachowań; planów dnia, planów konkretnych aktywności/zajęć; przedmiotu przejściowego; wizualnej tablicy obecności; obrazkowego kalendarza pogody; koszyków – umożliwiających podział złożonych czynności/aktywności na sekwencje; klocków wizualizujących ilości powtórzeń; wizualnego systemu motywacyjnego – „pracuję na...”; tablic komunikacyjnych.

- **Relacja i komunikacja**
 - ✓ Podążanie za motywacją dziecka, czyli dołączanie do powtarzalnych schematycznych zachowań dziecka.
 - ✓ Wspomagające i alternatywne metody komunikacji AAC – działania:
 1. Diagnoza kompetencji komunikacyjnych.
 2. Diagnoza funkcjonalna dziecka – określenie możliwości percepcyjnych (wzrokowych, słuchowych), motorycznych, poznawczych – na jakim poziomie myślenia jest dziecko.
 3. Szukanie „haju”/„chechła”, czyli ulubionych aktywności dziecka, które będą motywacją do interakcji komunikacyjnej.
 4. Tworzenie profilu komunikacyjnego czyli zbieranie informacji o zachowaniach dziecka, które pełnią funkcje komunikatów. Na tej bazie rozwijanie komunikatów w oparciu o AAC.
 5. Wybór systemu AAC w kontekście potrzeb i możliwości dziecka.
 6. Ustanawianie indywidualnego systemu komunikacyjnego za pomocą AAC.
 7. Wykorzystywanie wspomagających i alternatywnych metod komunikacji w procesie edukacyjnym – model aktywny.
 8. Współpraca z rodziną w budowaniu indywidualnego systemu komunikacyjnego za pomocą AAC.

- **Redukowanie zachowań kontekstowo nieodpowiednich**
 - ✓ Sekwencja A-B-C;
 - ✓ Strategie reaktywne i proaktywne.

- **Uważność**
 - ✓ Uważność na potrzeby uczniów.
 - ✓ Rozumienie ich sposobu myślenia.
 - ✓ Akceptowanie ich sposobu samoregulacji.
 - ✓ Efektywna komunikacja.
 - ✓ Wizualne przedstawienie (klaryfikacja, strukturalizacja, uporządkowanie, uprzedzanie).
 - ✓ Język wizualny (gesty, znaki graficzne wizualizujące treści słowne i edukacyjne).
 - ✓ Stosowanie strategii.
 - ✓ Spójność i konsekwencja działań.

Dzięki tym działaniom stwarzamy przestrzeń do rozwoju!

4. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia

Metody pracy

- ✓ Model TEACCH;
- ✓ Metoda prób wyodrębnionych;
- ✓ Metoda Son-Rise;
- ✓ Alternatywna i wspomagająca metoda komunikacji;
- ✓ F. Affolter;
- ✓ Polisensoryczne poznawanie świata;
- ✓ Nauczanie całościowe – ośrodki pracy;
- ✓ Wg I. Polkowskiej: metody oparte na obserwacji, słowie/geście, praktycznego działania;
- ✓ Metoda wzmocnień pozytywnych.

Formy pracy

- ✓ Indywidualizowana;
- ✓ Indywidualna;
- ✓ Grupowa.

Treści programowe

I. Ja.

1. Budowanie własnej tożsamości.
 - ✓ Kształtowanie świadomości własnego „ja” i budowanie własnej tożsamości;
 - ✓ Kształtowanie identyfikacji z płcią;
 - ✓ Uczenie się i identyfikacja własnych danych osobowych (adres zamieszkania, adres placówki);
 - ✓ Uczenie się rozumienia zmian ciała w cyklu życia.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia rozwijania samoświadomości* – wskazywanie przez nauczyciela zdjęcia dziecka – nazywanie kto jest na zdjęciu używając najpierw imienia, później nazwiska (stopniowanie informacji); identyfikowanie przez dziecko swojego

zdjęcia spośród zdjęć rówieśników z klasy; czytanie uczestniczące książeczki pt. „Chcemy gadAAC” – zawierającej informację o dziecku; utworzenie w indywidualnym komunikatorze kategorii *osoby, miejsca* – umieszczenie zdjęcia dziecka, zdjęcia domu, szkoły; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *informacje o sobie/nazywam się.../ jestem dziewczynką, chłopcem/urodziłam, - łem się.../mam lat.../mieszkam w...., zajęcia z Agą/to jest moja szkoła/to jest moja klasa.*

- ✓ *Strategia rozumienia zmian ciała w cyklu życia* – oglądanie zdjęć dziecka na przestrzeni lat (niemowlak, przedszkole, szkoła), czytanie uczestniczące książeczki pt. „Dojrzewam, moje ciało się zmienia”.

2. Jedzenie.

- ✓ Sygnalizowanie głodu i pragnienia w sposób zrozumiały dla otoczenia;
- ✓ Uczucie się dokonywania wyboru pokarmów;
- ✓ Uczucie się pomagania przy nakrywaniu stołu;
- ✓ Uczucie się sprzątania miejsca spożywania posiłków.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia rozpoczęcia i zakończenia posiłku* – wprowadzenie mobilnych ikon *jeść/pić/jeszcze/koniec* przyklejonych na rzepy do podkładki komunikacyjnej znajdującej się na stole; utworzenie w indywidualnym komunikatorze kategorii *jeść/pić* oraz ikon *jeszcze, koniec*; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *jeść/pić* oraz komunikatów *jeszcze, koniec*.
- ✓ *Strategia wyboru posiłku na drugie śniadanie* – wprowadzenie tablicy komunikacyjnej *jedzenie* z mobilnymi ikonami do wyboru: *kanapka, jogurt, ciastko, banan*; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *jeść* o ikony: *kanapka, jogurt, ciastko, banan*; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *jeść* o podkategorie *jeść śniadanie/kanapka, ciastko, banan*.
- ✓ *Strategia nakrywania do stołu* – wprowadzenie tablicy komunikacyjnej z wizualnym ciągiem czynności nakrywania do stołu – *weź z pudełka talerz, weź z pudełka kubek, weź plecak, weź z plecaka śniadaniówkę*.
- ✓ *Strategia sprzątania ze stołu* – wprowadzenie tablicy komunikacyjnej z wizualnym ciągiem czynności sprzątania ze stołu – *włóż brudne naczynia do miski, weź gąbkę, nalej na gąbkę płyn, idź do łazienki, umyj naczynia gąbką, wytrzyj umyte naczynia, włóż czyste naczynia do pudełka, odstaw pudełko na półkę*.

3. Ubieranie się.

- ✓ Uczucie się zakładania i zdejmowania odzieży i obuwia;
- ✓ Uczucie się określania zakresu pomocy potrzebnej podczas ubierania/rozbierania się – formułowanie i przekazywanie prośby o pomoc.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia zakładania i zdejmowania odzieży i obuwia* – wprowadzenie tablicy komunikacyjnej z wizualnym ciągiem czynności zakładania i zdejmowania odzieży i obuwia – *włóż/ściągnij buty, włóż/ściągnij kurtkę, zapnij/rozepnij guziki/zamek, włóż/ściągnij czapkę*.

- ✓ *Strategia proszenia o pomoc* – wprowadzenie mobilnej ikony *pomagać* przyklejonej na rzepy do podkładki komunikacyjnej znajdującej się na stole; wprowadzenie w indywidualnym komunikatorze ikony *pomagać*; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem ikony *pomagać*.

4. Higiena osobista.

- ✓ Stosowanie zabiegów higienicznych: mycie, wycieranie;
- ✓ Przestrzeganie zasad intymności podczas czynności higienicznych.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia mycia i osuszania rąk* – wprowadzenie tablicy komunikacyjnej z wizualnym ciągiem czynności mycia i osuszania rąk – *podciągnij rękawy, naciśnij pojemnik na mydło, namydl dłonie, odkręć wodę, splucz mydło z dłoni, weź papier, wytrzyj papierem ręce, wyrzuć ręcznik do kosza, opuść rękawy* (tablica może być zawieszona w toalecie nad umywalką lub mobilna).
- ✓ *Strategia przestrzegania zasad intymności podczas czynności higienicznych* – zawieszenie na drzwiach toalety od wewnątrz tablicy komunikacyjnej z wizualnym ciągiem czynności – ikona *STOP, korzystać z toalety, zamknięte drzwi*; zawieszenie na drzwiach toalety od zewnątrz tablicy komunikacyjnej z wizualnym ciągiem czynności – ikona *STOP, zapukaj, poczekaj czy ktoś się odezwie* (dla dzieci wyżej funkcjonujących).

5. Potrzeby fizjologiczne.

- ✓ Zgłaszanie potrzeb;
- ✓ Samodzielne załatwianie potrzeb;
- ✓ Sygnalizowanie samopoczucia;
- ✓ Rozpoznawanie stanów emocjonalnych u siebie.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia wyjścia do toalety* – wprowadzenie mobilnej ikony *toaleta* przyklejonej do podkładki komunikacyjnej znajdującej się na stole; wprowadzenie w indywidualnym komunikatorze ikony *toaleta*; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *toaleta*.
- ✓ *Strategia samodzielnego załatwiania potrzeb* – wprowadzenie tablicy komunikacyjnej z wizualnym ciągiem czynności korzystania z toalety – *ściągnij spodnie, ściągnij majtki, podnieś deskę sedesową, usiądź na sedes, weź papier, powycieraj, spuść wodę, opuść deskę sedesową, ubierz majtki, ubierz spodnie, umyj ręce* (tablica może być zawieszona w toalecie lub mobilna).
- ✓ *Strategia sygnalizowania samopoczucia i rozpoznawania stanów emocjonalnych u siebie* – rozwijanie samoświadomości poprzez stosowanie zasady nazywania potrzeb dziecka, emocji np. *widzę, że jesteś wesoły, bo np. podskakujesz, widzę, że coś cię boli, bo trzymasz się za brzuch*; wprowadzenie w indywidualnym komunikatorze ikon emocji np. *wesoły, smutny, zły, płacz, ból, chory, zdrowy*; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *czuję się... /wesoła, smutna, zła, płaczę, bo..., ból, chora, zdrowa*.

II. Ja i otoczenie.

1. Ja – członek rodziny.

- ✓ Określanie swojego miejsca w rodzinie;
- ✓ Nazywanie członków swojej rodziny i rozumienie ich ról w rodzinie.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia rozwijania samoświadomości* – wskazywanie przez nauczyciela zdjęcia dziecka i jego rodziny – nazywanie, kto jest na zdjęciach, identyfikowanie i nazywanie przez dziecko osób; czytanie uczestniczące książeczki pt. „Moja rodzina”; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *osoby* o zdjęcia członków rodziny; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *Moja rodzina/moja mama, mój tata, mój brat, moja siostra, moja babcia, mój dziadek, moja ciocia, mój wujek, moja kuzynka, mój kuzyn.*

2. Moje miejsce zamieszkania.

- ✓ Poznanie z adresu domowego;
- ✓ Poznawanie rodzaju i funkcji pomieszczeń w domu;
- ✓ Poznawanie rodzajów aktywności wykonywanych w domu;
- ✓ Poznawanie otoczenia domu (miejsca użyteczności publicznej, park, ogród i in.),

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia rozwijania samoświadomości* – identyfikowanie i nazywanie przez dziecko domu (praca ze zdjęciem), podawanie adresu domowego za pomocą aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategoria *informacje o sobie/mieszkam wna ulicy.....*
- ✓ *Strategia poznawania rodzaju i funkcji pomieszczeń w domu* – oglądanie zdjęć domu i jego pomieszczeń; nazywanie przez nauczyciela pomieszczeń i wskazywanie ich funkcji; czytanie uczestniczące książeczki pt. „W domu”; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *miejsca* o ikony np. *kuchnia, łazienka, salon, korytarz, sypialnia, pokój dziecięcy*; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *Mój dom/mój pokój/salon/kuchnia/łazienka/korytarz.*
- ✓ *Strategia poznawania rodzajów aktywności wykonywanych w domu* – czytanie uczestniczące książeczki pt. „W domu”; wprowadzenie ikon czasowników np. *sprzątać, myć naczynia, prać, gotować, kąpać się, prasować.*
- ✓ *Strategia poznawania otoczenia domu (miejsca użyteczności publicznej, park, ogród itp.)* – spacer z rodzicem do ogrodu, parku wokół domu, zrobienie przez rodzica zdjęć; rozbudowanie w indywidualnej książce komunikacyjnej kategorii *miejsca/dom/ogród/park*; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *miejsca/dom/ogród/park*, utworzenie podkategorii np. *ogród/huśtawka, park/wysokie drzewa/staw/kaczka*; czytanie uczestniczące książeczek pt. „W moim ogrodzie”, „Co widziałam z mamą w parku?”.

2. Ja – uczeń.

1. Moja klasa.

- ✓ Poznawanie swoich nauczycielek/nauczycieli;
- ✓ Poznawanie koleżanek i kolegów nawiązywanie relacji z nimi;
- ✓ Rozróżnianie swojego miejsca w klasie;
- ✓ Przestrzeganie zasad panujących w klasie;
- ✓ Poznawanie i przestrzeganie struktury dnia.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia poznawania swoich nauczycielek/nauczycieli* – umieszczanie zdjęć nauczycieli w planie dnia; nauczyciel po zakończonych zajęciach ściąga z planu zdjęcie kolejnego nauczyciela, który będzie miał zajęcia z dzieckiem, informując – „*teraz zajęcia z Panią...*”; wskazywanie przez nauczyciela zdjęć nauczycieli – nazywanie kto jest na zdjęciu używając najpierw imienia, później nazwiska (stopniowanie informacji) oraz zajęć, które prowadzą; identyfikowanie przez dziecko zdjęć nauczycieli; czytanie uczestniczące książeczki pt. „*Moja szkoła*” – zawierającej informacje o szkolnym środowisku dziecka; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *osoby* o zdjęcia nauczycieli uczących dziecko; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *miejsca/moja szkoła/moi nauczyciele/zdjęcia nauczycieli*.
- ✓ *Strategia poznawania koleżanek i kolegów nawiązywanie relacji z nimi* – umieszczanie zdjęć dzieci na indywidualnych planach aktywności oraz etykiet z ich imionami; wskazywanie przez nauczyciela zdjęć rówieśników – nazywanie, kto jest na zdjęciu używając najpierw imienia, później nazwiska (stopniowanie informacji); identyfikowanie i nazywanie przez dziecko zdjęć rówieśników – przyczepianie zdjęć do wizualnej tablicy obecności; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *osoby* o zdjęcia rówieśników; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *osoby/moja szkoła/moja klasa/zdjęcia rówieśników*; czytanie uczestniczące książeczki pt. „*Moja szkoła*”.
- ✓ *Strategia rozróżniania swojego miejsca w klasie* – podział sali na miejsca związane z jedną czynnością i jedną funkcją (nauka, jedzenie, odpoczynek, zabawa), przypisanie do dziecka odznaczeń np. dziewczynka – niebieskie kółko (miejsce przy stole, krzesło, zeszyt, szatnia); rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *zajęcia z Agą/to jest mój znaczek/mój znaczek to niebieskie koło*.
- ✓ *Strategia przestrzegania zasad panujących w klasie* – wprowadzenie tablicy komunikacyjnej z wizualnymi zasadami zachowania się panujących w klasie np. na środku jest zdjęcie klasy – na górze umieszczamy mobilne ikony *co robimy w klasie* np. *witamy się, śpiewamy, pracujemy przy stole, jemy, jesteśmy uśmiechnięci*; - na dole umieszczamy mobilne ikony *czego nie robimy w klasie* np. *nie tupiemy, nie kopiemy, nie plujemy, nie bijemy, nie krzyczymy, nie płacemy*.
- ✓ *Strategia poznawania i przestrzegania struktury dnia* – stosowanie planów aktywności, które mogą być indywidualne, grupowe, konkretnych zajęć, czynności, dzienne, tygodniowe, oparte o konkrety, system koszykowy, obrazkowe, pisane – w zależności od poziomu funkcjonowania poznawczego dziecka (*ważne, żeby plan aktywności był dla dziecka pomocą/ dostępny, atrakcyjny percepcyjnie, przemyślany i w miarę możliwości niezmienny*); nauka samodzielnego korzystania z planu za pomocą przedmiotu przejściowego w postaci np. piłeczki pingpongowej – włożona dziecku do ręki będzie dla niego komunikatem – „*podejdź do planu*”.

2. Moja szkoła.

- ✓ Poznawanie rodzajów i funkcji pomieszczeń szkolnych;
- ✓ Udział w uroczystościach i imprezach.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia poznawania rodzajów i funkcji pomieszczeń szkolnych* – spacer po szkole; wskazywanie i nazywanie przez nauczyciela zdjęć np. *sali, toalety, świetlicy, sali gimnastycznej, szatni*; identyfikowanie i nazywanie przez dziecko zdjęć pomieszczeń szkolnych; czytanie uczestniczące książeczki pt. „Moja szkoła”; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *miejsca* o zdjęcia pomieszczeń szkolnych; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *miejsca/moja szkoła/moja sala/sala gimnastyczna, świetlica, szatnia*; wprowadzenie czasowników np. *ćwiczyć, ubierać się, bawić, uczyć się*.
- ✓ *Strategia udziału w uroczystościach i imprezach* – wprowadzenie dla użytkowników AAC wizualnie przedstawionych wierszy i piosenek.

3. Ja – w rozmowie.

- ✓ Wdrażanie do komunikowania się z zastosowaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji – AAC;
- ✓ Wdrażanie do stosowania form grzecznościowych w życiu codziennym;
- ✓ Uczenie się pracy z tekstem, w tym branie udziału w „czytaniu uczestniczącym”.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia wdrażania do komunikowania się z zastosowaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji – AAC* – budowanie indywidualnych systemów komunikacyjnych; wykorzystywanie indywidualnych systemów komunikacyjnych we wszystkich środowiskach dziecka – interdyscyplinarność oddziaływań.
- ✓ *Strategia wdrażania do stosowania form grzecznościowych w życiu codziennym* – utworzenie w indywidualnym komunikatorze kategorii *zwroty grzecznościowe* np. *dzień dobry, do widzenia*; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *zwroty grzecznościowe/dzień dobry, do widzenia/cześć*.
- ✓ *Strategia uczenia się pracy z tekstem, w tym branie udziału w „czytaniu uczestniczącym”* – wprowadzanie wizualnego przedstawienia treści słownych i edukacyjnych w postaci książeczek do czytania uczestniczącego.

4. Ja – członek społeczeństwa.

- ✓ Rozumienie przynależności do kraju, regionu, narodu;
- ✓ Poznanie barw i symboli narodowych.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia rozumienia przynależności do kraju, regionu, narodu i poznanie barw i symboli narodowych* – czytanie uczestniczące książeczki W. Bełzy pt. „Kto ty jesteś?”.

5. Ja i przyroda.

- ✓ Rozpoznawanie pór roku i zjawisk im towarzyszących;
- ✓ Poznawanie świata roślin i zwierząt.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia rozpoznawania pór roku i zjawisk im towarzyszących* – wprowadzenie tablicy komunikacyjnej z wizualnym przedstawieniem pory roku; nałożenie na obraz utworu A. Vivaldi *Cztery pory roku*; wprowadzenie zapachu – olejku eterycznego zgodnie z zasadą Programu Porannego Kręgu; czytanie uczestniczące książeczki pt. „Odkrywca poznaje jesień”/zimę/wiosnę/lato; wprowadzenie obrazkowego kalendarza pogody – *pora roku/kolor pory roku zgodnie z zasadą Programu Porannego Kręgu/miesiąc/dzień tygodnia*; wprowadzenie mobilnych ikon *słońce, deszcz, śnieg, chmura*; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *zajęcia z Agą/rozmowa o pogodzie/pora roku/kolor pory roku/zapach pory roku/miesiąc/dzień tygodnia*, wprowadzenie podkategorii *Jaka jest dzisiaj pogoda?/słońce/deszcz/chmura/śnieg*.
- ✓ *Strategia poznawanie świata roślin i zwierząt* – czytanie uczestniczące książeczek o roślinach i zwierzętach; wprowadzenie do indywidualnego komunikatora kategorii *praca przy stole/przerabiane treści edukacyjne np. zwierzęta, rośliny*; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *zajęcia z Agą/praca przy stole/ przerabiane treści edukacyjne np. zwierzęta/rośliny*.

6. Ja w chorobie:

- ✓ Uczenie się rozpoznawania pierwszych objawów przeziębienia;
- ✓ Wdrażanie do prawidłowego zachowania się podczas wizyty u lekarza;

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia uczenia się rozpoznawania pierwszych objawów przeziębienia* – rozwijanie samoświadomości poprzez stosowanie zasady nazywania potrzeb dziecka, emocji. np. *widzę, że jesteś chory, bo masz np. katar, kaszlesz*; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *chory/katar, kaszel, gorączka/ból/lekarz/tabletka*; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *czuję się/chora/katar/kaszel/ból..../lekarz/tabletka*.
- ✓ *Strategia wdrażania do prawidłowego zachowania się podczas wizyty u lekarza* – uprzedzenie dziecka za pomocą wizualnego przedstawienia jakie działania będzie wykonywał lekarz, wprowadzenie tablicy komunikacyjnej z wizualnym przedstawieniem zasad zachowania się u lekarza.

7. Ja jako konsument.

- ✓ Poznawanie różnych rodzajów sklepów;
- ✓ Poznawanie i korzystanie z restauracji, kawiarni;
- ✓ Poznanie i korzystanie z różnych wypożyczalni – rozpoznawanie miejsc, w których można coś wypożyczyć (książki).

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia poznawania różnych rodzajów sklepów* – wizyta w różnych rodzajach sklepów; wprowadzanie i nazywanie przez nauczyciela zdjęć różnego rodzaju sklepów; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *miejsca/np. sklep spożywczy, piekarnia, apteka*; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *miejsca/np. sklep spożywczy/piekarnia, apteka*; czytanie uczestniczące książki pt. „W sklepie”.
 - ✓ *Strategia poznawanie i korzystanie z restauracji, kawiarni* – wizyta w restauracji, kawiarni; wprowadzanie i nazywanie przez nauczyciela zdjęcia restauracji, kawiarni; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *miejsca/kawiarnia/restauracja*; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *miejsca/kawiarnia, restauracja*, utworzenie podkategorii *kawiarnia/poproszę kawalek sernika*; czytanie uczestniczące książeczek pt. „W kawiarni, w restauracji”; wprowadzenie rzeczowników i czasowników z potencjalnego menu.
 - ✓ *Strategia poznania i korzystania z różnych wypożyczalni* – rozpoznawanie miejsc, w których można coś wypożyczyć (np. książki) – wizyta w bibliotece, wprowadzanie i nazywanie przez nauczyciela zdjęcia biblioteki; rozbudowanie w indywidualnym komunikatorze kategorii *miejsca/biblioteka*; rozbudowanie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *miejsca/biblioteka/chcę wypożyczyć książkę*.
8. .Ja w bezpiecznym świecie.
- ✓ Uczenie się dostrzegania czynników i sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu;
 - ✓ Uczenie się i doskonalenie umiejętności zachowania się w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych;
 - ✓ Uczenie się rozpoznawania i rozumienia znaków drogowych.

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia uczenia się dostrzegania czynników i sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu* – wprowadzenie wizualnych skryptów zachowań, czytanie uczestniczące książki pt. „Zasady zachowania się w górach, na plaży, nad morzem, w lesie, podczas burzy”.
 - ✓ *Strategia uczenia się i doskonalenia umiejętności zachowania się w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych* – wprowadzenie wizualnych skryptów zachowań.
 - ✓ *Strategia uczenia się rozpoznawania i rozumienia znaków drogowych* – wycieczka na ulicę – ćwiczenie bezpiecznego przejścia przez ulicę z sygnalizacją i bez sygnalizacji; kształtowanie umiejętności reagowania na znak STOP (werbalnie, wizualnie); ćwiczenie bezpiecznego poruszania się poza terenem placówki; wprowadzanie i nazywanie przez nauczyciela zdjęć znaków drogowych; czytanie uczestniczące książki pt. „Na ulicy”; wprowadzenie w indywidualnym komunikatorze ikony STOP; wprowadzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem ikony STOP.
9. Mój czas wolny.
- ✓ Uczenie się, co można robić w swoim czasie wolnym;
 - ✓ Uczenie się dokonywania wyboru, z kim chce się spędzać czas wolny?

Sposoby realizacji

- ✓ *Strategia uczenia się, co można robić w swoim czasie wolnym* – zebranie informacji przez nauczyciela o preferowanych przez dziecko aktywnościach („haj”/„chechło”); wprowadzenie do indywidualnego komunikatora ikon ulubionych aktywności; utworzenie w indywidualnym systemie komunikacyjnym w aplikacji LetMe Talk zainstalowanej na tablecie z Androidem kategorii *Ja chcę/np. czytać książki/czytać wiersz Katar*; wprowadzenie wizualnych tablic wyboru aktywności, tablic wyboru np. zabawy lalką, tablica wyboru np. czesania lalki, tablica tematyczna np. do gry w takie samo, tablica z ikonami *jeszcze – koniec*.
- ✓ *Strategia uczenia się dokonywania wyboru, z kim chce się spędzać czas wolny?* – wprowadzenie w wizualnych tablicach wyboru aktywności kategorii *teraz ja – teraz ty np.* podczas gry w takie samo, czesania lalki, czytania wiersza, śpiewania piosenki, gry na instrumentach itd.

5.Uwagi końcowe

Powyższe działania są tylko propozycją i nie wyczerpują wszystkich możliwości wynikających z treści nauczania zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych.

6.Osiągnięcia

Ze względu na specyficzny charakter edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, a także indywidualne tempo i zakres nauki każdego ucznia, osiągnięcia w poszczególnych sferach oddziaływań pedagogicznych i terapeutycznych są planowane indywidualnie. Nauczyciele dokonują okresowo wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, na podstawie której możliwe jest modyfikowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego i dostosowanie poziomu oczekiwanych osiągnięć ucznia do jego możliwości.